

Krajobrazy rekreacyjne miasta na przykładzie Kurytyby

Recreational Landscapes of the city as an example of Curitiba

Jolanta Kijowska

Zakład Geografii Kompleksowej
Instytut Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Dziegiełowa 27, 61-680 Poznań

Abstract. Presented article discusses urban green areas in Curitiba (Brazil), as an example of recreational landscapes of the city. The process of their formation began in the 1970s. and was based on the specificity of local natural conditions, especially existing forest areas and water resources. Diversity of urban green areas were shown, considering type of vegetation, occupied area, its localisation in the city, attractiveness for various forms of recreation and trends of changes in the context of intensified urbanisation.

Słowa kluczowe: krajobraz rekreacyjny miasta, tereny zieleni miejskiej, typologia obszarów rekreacyjnych
Key words: recreation of the city landscape, urban green areas, recreational areas typology

Wprowadzenie

Według prognoz ONZ mieszkańcy miast w 2025 roku będą stanowić 60,2% ogółu zaludnienia naszego globu. Przełom nastąpił w roku 2006, kiedy to udział mieszkańców miast w populacji świata przekroczył 50 % (Szymańska, 2007). Od tego czasu, zgodnie z prognozą, sukcesywnie wzrasta, co z kolei umacnia stwierdzenie, że tereny zurbanizowane, antropogenicznie przekształcone i stale przekształcane, stają się głównym środowiskiem życia człowieka. W tym kontekście dbałość o jakość środowiska przyrodniczego terenów zurbanizowanych staje się jednym z priorytetem XXI wieku i zarazem ogromnym problemem dla władz miast.

Ważnym elementem środowiska zurbanizowanego z punktu widzenia jakości życia są tzw. „tereny środowiskotwórcze” (Łukasiewicz A., Łukasiewicz Sz., 2006), których rola polega na wzbogacaniu środowiska w najbardziej deficytowe na terenach miejskich, a niezbędne dla życia ludzkiego składniki, jakimi są tlen i wilgoć. Należą do nich przede wszystkim układy dolinne rzek, wody powierzchniowe (cieki, jeziora, oczka wodne) i tereny pokryte różnorodną roślinnością, tworzące w większości tzw. tereny zieleni miejskiej, do których m.in. zaliczamy: parki, zieleńce, ogrody dydaktyczne, ogrody działkowe, cmentarze, parki i ogrody zabytkowe, zieleń izolacyjną, osiedlową, przydomową, zieleń przy obiektach użyteczności publicznej, tereny produkcji roślinnej, lasy komunalne, parki leśne i tereny wycieczkowo-wypoczynkowe. Tereny te oprócz roli środowiskotwórczej stanowią w środowisku zurbanizowanym obszary atrakcyjne krajobrazowo. Większość z nich jest predysponowana do pełnienia różnorodnych, ważnych funkcji społecznych, do których należy turystyka i rekreacja. Można zatem zaliczyć je do tzw. „krajobrazów rekreacyjnych”, gdyż pomagają „odtworzyć” siły po pracy, stanowią często zdecydowanie odmienne otoczenie od tzw. środowiska pracy, są miejscem, gdzie spędza się czas wolny od pracy i gdzie można realizować zarówno aktywne jak i pasywne formy rekreacji.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie sposobów kształtowania i ochrony terenów zieleni w mieście w kontekście intensyfikacji procesów urbanizacyjnych na przykładzie Kurytyby, ukazanie ich ilościowego jak i jakościowego zróżnicowania, prezentacja wybranych parków miejskich jako przykładów krajobrazów rekreacyjnych oraz ich charakterystyka pod względem genezy, położenia w obrębie miasta, zajmowanej powierzchni, dostępności użytkowej, komunikacyjnej i atrakcyjności dla różnych form rekreacji.

Wybór Kurytyby nie jest przypadkowy. Jest to miasto stanowiące dobry przykład projektowania „zgodnie z naturą”, które zainicjował w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku burmistrz Jamie Larmier, a kontynuowali jego następcy, i które w 1996 r. zostało uznane przez przewodniczącego Światowego Forum Habitat II za najbardziej innowacyjne miasto na świecie z doskonale rozwiązanymi problemami transportowymi, ekologicznymi i społecznymi. Ponadto Kurytyba charakteryzuje się jednym z wyższych wskaźników terenów zieleni miejskiej przypadającej na 1 mieszkańca wśród wielkich miast świata (49 m² w 2008 r.). Utrzymanie tego wskaźnika i zwiększanie oferty krajobrazów rekreacyjnych jest jednym z celów polityki przestrzennej miasta.

Tereny zieleni miejskiej jako przykład krajobrazów rekreacyjnych

Wypoczynek najczęściej kojarzy się ze słowem rekreacja – jest to proces regeneracji sił w trakcie dłuższej przerwy od pracy w czasie wolnym, przy wykorzystaniu różnych zajęć rekreacyjnych. Człowiek efektywniej wypoczywa, gdy następuje zmiana w zestawie bodźców zewnętrznych (może to być zmiana fizjonomii najbliższego otoczenia) – Sołowiej (1992). Według Tyczki (1988) jednym z możliwych sposobów niwelowania zmęczenia jest kontakt z przyrodą i działanie korzystnych bodźców klimatycznych (realizowane w czasie wolnym od pracy). Zatem dla człowieka mieszkającego w wielkim mieście, gdzie jego środowiskiem życia jest w większości środowisko sztuczne (mieszkanie, miejsce pracy) najlepszym miejscem dla rekreacji i regeneracji sił będą tereny z dużym udziałem elementów naturalnych. Według Sołowiej (1992) „funkcję rekreacyjną w aglomeracji miejskiej spełniają przede wszystkim tereny zielone (zieleni urządzonej) i skwery, różnego rodzaju parki, ogrody przydomowe, ogródki działkowe czy też specjalnie do tego celu przystosowane obiekty o charakterze otwartym (boiska sportowe, baseny, korty tenisowe) lub zamkniętym (teatry, kina, hale sportowe). Ponadto Chmielewski (2001) zauważa, że „zieleń publiczna dobrze utrzymana w postaci: parków, ogrodów, skwerów, bulwarów i alei spacerowych, parków leśnych oraz ośrodków sportowych i wypoczynkowych tworzy najwartościowszą przestrzeń kulturową miasta. Zieleń właściwie skomponowana [...] łagodzi stresy współczesnej cywilizacji, maskuje techniczne uporządkowane otoczenie człowieka i zbliża go ku utraconemu rajskiemu szczęściu”, a zatem ma wszelkie cechy by zaspokajać potrzebę rekreacji.

Kształtowanie krajobrazów rekreacyjnych w Kurytybie

Kurytyba, stolica stanu Parana, od lat sześćdziesiątych stanowiła jedno z najszybciej rozwijających się miast w Brazylii. Podstawy ekonomiczne Kurytyby zmieniły się w tym czasie radykalnie: były ośrodek przetwórstwa płodów rolnych stał się miastem przemysłowym i handlowym. Z reguły konsekwencjami tak gwałtownej zmiany są bezrobocie, dzikie osadnictwo, przeludnienie, degradacja środowiska naturalnego. Ale w Kurytybie stało się inaczej niż w wielu podobnych miastach. Chociaż nastąpił znaczny przyrost ludności (Tab. 1.), a jej ubóstwo i profil dochodów są typowe dla tego regionu, ma ona dużo mniejsze zanieczyszczenie środowiska, nieco niższy poziom przestępczości i bardziej wykształconych mieszkańców.

Tab. 1. Przyrost ludności w Kurytybie w latach 1960-2008 (w tys.*).

Table 1. Population growth in Curitiba in the years 1960-2008 (in thousands*).

1960	1970	1980	1991	1996	2000	2008
361,309	609,026	1 204,975	1 315,036	1 476,253	1 586,848	1 587,315

*na podstawie danych: Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística – IBGE, 2008

*on the basis of the: Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística – IBGE, 2008

Główny dylemat władz miasta – jaki kierunek wytyczyć w celu rozwoju miasta, by zapewnić mieszkańcom dobrą jakość życia, został rozwiązany dzięki postępowym administratorom. Wypróbowali oni nowe metody służące rozwojowi miejskiemu, oparte na przewadze komunikacji publicznej nad transportem indywidualnym, dostosowaniu się do warunków naturalnych, wykorzystaniu istniejących możliwości a niekoniecznie najnowszych technologii oraz innowacjach wprowadzanych z udziałem mieszkańców (konsultacje) zamiast odgórnie narzucanych planów.

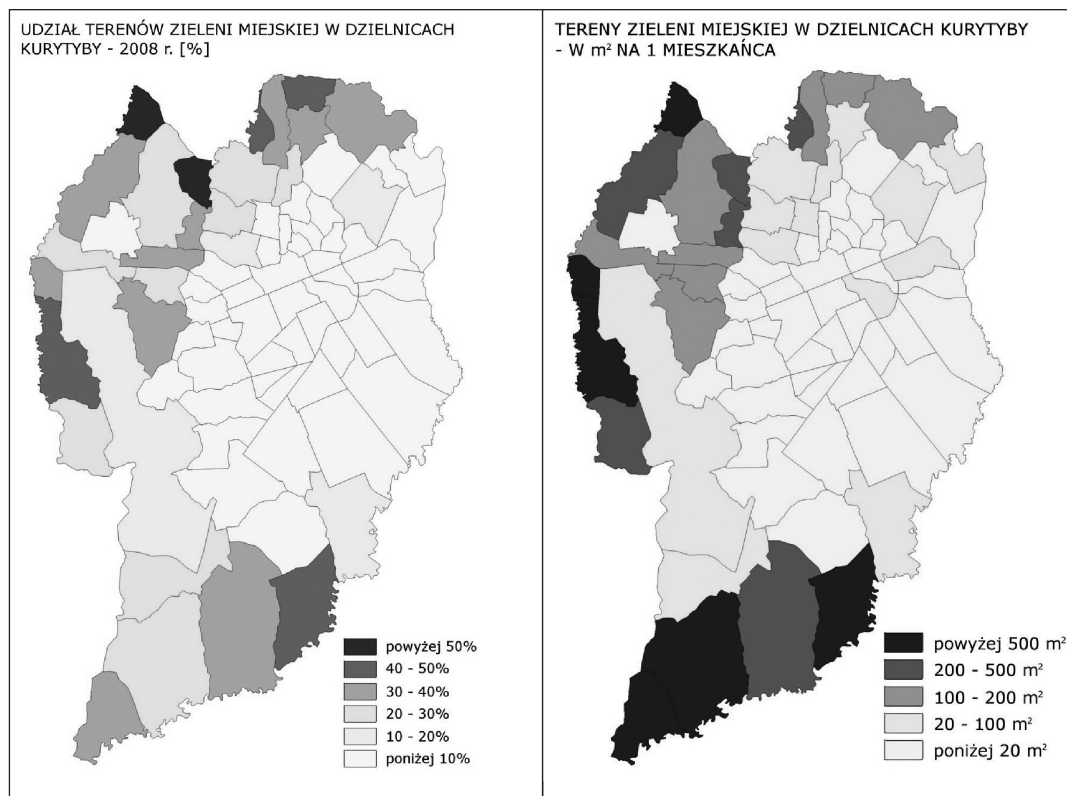
Taki sposób myślenia w latach sześćdziesiątych stopniowo zyskiwał oficjalne poparcie, w roku 1971 zaś burmistrz wizjoner Jaime Lerner, z zawodu architekt i urbanista, uczynił go urzędowym programem działania. Jego politykę kontynuował Rafael Greca i kolejni burmistrzowie, do chwili obecnej (Rabinovitch, Leitman, 1996). Jednym z kierunków polityki przestrzennej miasta było opanowanie uporczywych powodzi, które nękały centrum miasta w latach pięćdziesiątych i na początku lat sześćdziesiątych. Cel osiągnięto poprzez budowę sprawnego systemu melioracyjnego, zakaz zabudowy wzdłuż cieków wodnych, tworzenie parków i terenów zielonych w sąsiedztwie cieków i w naturalnych zagłębieniach terenu, budowę sztucznych zbiorników wodnych, przejmujących falę powodziową. Wprowadzano roślinność, w parkach posadzono liczne drzewa, zlikwidowane fabryki i inne budynki nadbrzeżne przeznaczono na obiekty sportowo-wypoczynkowe. Autobusy i ścieżki rowerowe połączyły parki z miejskim systemem komunikacyjnym. Parki Kurytyby, tworzone w okresie największego rozwoju miasta, związanego z gwałtownym wzrostem liczby mieszkańców, pozwoliły zwiększyć powierzchnię terenów zieleni przypadających na jednego mieszkańca z 0,5 m² w 1970 r. do prawie 50 m² w 2008 r. przy jednocześnie zwiększającej się liczbie mieszkańców z 609 026 w 1970 do 1 587 315 w 2008 r. Ponadto od 1975 r. wprowadzono surowe przepisy w celu ochrony prawnej naturalnego systemu odwadniającego.

W związku z intensyfikacją procesów urbanizacji w Kurytybie (coraz powszechniejsze i często niezgodne z planem zagospodarowanie terenów pod funkcję mieszkaniową) i niebezpieczeństwem „kurczenia się” terenów zielonych w mieście w 1974 r. dokonano pierwszej inwentaryzacji (kartowania) zwartej pokrywy roślinnej miasta. Wybrano wtedy 93 obszary, obejmujące wówczas 392,7 ha, które uznano za najbardziej znaczące dla środowiska przyrodniczego miasta i nienaruszalny zasób pokrywy roślinnej. Ustanowiono parki i objęto ochroną prawną. – Miguez, 2000.

W 1982 r. uznano, iż przy permanentnie wzrastającej liczbie ludności miasta i presji zabudowy na inne, nie objęte ochroną tereny zieleni, istniejące tereny zieleni miejskiej, podlegające ochronie, są niewystarczające, by spełniały prawidłową rolę w systemie miasta. Wyznaczono zatem 208 nowych obszarów zieleni miejskiej, w sumie 2017,7 ha, jako nienaruszalny zasób, chroniony przed zmianą użytkowania, istotny dla prawidłowej struktury tkanki miejskiej i jakości życia mieszkańców, zwiększając tym samym prawie siedmiokrotnie ich powierzchnię. Przy wyborze tych terenów uwzględniono powierzchnię pokrywy roślinnej (powyżej 2,5 ha), ich wyspowy charakter wśród terenów w zasadzie pozbawionych roślinności, szczególne znaczenie ekologiczne dla flory i fauny, występowanie w dolinach rzecznych i w obrębie krajobrazowo cennych form terenu oraz stan zachowania roślinności.

W 1987 r. we współudziale z Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Miasta (SMMA) i Fundacji ds. Badań Lasów w Paranie (FUPEF – Fundação de Pesquisas Florestais do Paraná) dokonano pełnego monitoringu ilości i jakości terenów zieleni w przestrzeni publicznej jak i prywatnej oraz kompleksowej inwentaryzacji roślinności rzeczywistej miasta w celu uzyskania informacji o wskaźniku procentowym udziału powierzchni terenów zieleni w ogólnej powierzchni miasta (indeks powierzchni w %) i wskaźniku wyrażonym powierzchnią terenów zieleni na 1 mieszkańca. Wykorzystano do tego celu 850 zdjęć lotniczych z 1985 r. w skali 1:8 000. Całkowitą powierzchnię terenów zieleni miasta ustalono na 15,06 %, a wskaźnik powierzchni terenów zieleni przypadający na 1 mieszkańca – na 50,15 m² (FUPEF & SMMA, 1997). Wraz ze znacznym wzrostem liczby ludności i intensywnym procesem urbanizacji konieczne stały się cykliczne badania jakościowe i ilościowe zieleni miejskiej, w celu prowadzenia właściwej polityki miasta w zakresie ich planowania, kształtowania i utrzymania w kontekście ich zasadniczej roli w systemie rekreacyjnym miasta. Sukcesywnie przeprowadzane inwentaryzacje z zastosowaniem nowoczesnych metod GIS, stanowią formę monitoringu ilości i jakości tych terenów, tak ważnych dla wielkiego miasta krajobrazów rekreacyjnych. W 1992 r. tereny zieleni miejskiej zajmowały 5856, 3108 ha, co stanowiło 13,56% ogólnej powierzchni miasta, w 2000 – 7778,6 ha, co z kolei stanowiło 17,97%. Wskaźniki te w 2008 r. utrzymywały się na podobnym poziomie.

Poniżej zamieszczone kartogramy prezentują udział terenów zieleni (w %) w poszczególnych 75 dzielnicach Kurytyby w roku 2008 oraz powierzchnię terenów zieleni w m² przypadającą na 1 mieszkańca danej dzielnicy. (ryc. 1). Analiza tych kartogramów wskazuje, że najwyższymi wartościami obu wskaźników wyróżniają się dzielnice w północnej, zachodniej i południowej części miasta, na jego obrzeżach. Natomiast dzielnice w centrum miasta cechują się najniższymi wartościami wskaźników, a mianowicie udział terenów zieleni wynosi poniżej 10% w stosunku do powierzchni danej dzielnicy, a na 1 mieszkańca przypada tam zdecydowanie poniżej 10 m² terenów zieleni.

Ryc. 1. Udział terenów zieleni miejskiej w dzielnicach Kurytyby (%).

Fig. 1. The share of green spaces in urban quarters of Curitiba (%).

Ryc. 2. Tereny zieleni miejskiej w dzielnicach Kurytyby – w m² na 1 mieszk.

Fig. 2. Green spaces in urban quarters of Curitiba – in m² for 1 hab.

Opracowania własne na podstawie danych: *Areas Verdes por Habitantes e por Bairro em Curitiba*, IPPUC – Banco de Dados, 2008; www.curitiba.pr.gov.br

W Kurytybie, na podstawie inwentaryzacji terenowej wyróżniono następujące typy roślinności rzeczywistej (Miguez, 2000):

- Mata nativa com araucaria* – las rodzimy z araucarią – rodzima roślinność drzewiasta z dominacją lub ewidentną przewagą gatunku *Araucaria angustifolia*;
- Mata nativa sem araucaria* lasy rodzime bez araucarii – rodzima roślinność drzewiasta wielogatunkowa, w której może pojawiać się sporadycznie, okazjonalnie gatunek *Araucaria angustifolia*;
- Mata secundaria em regeneração (capoeira)* – lasy wtórne – w regeneracji – odtworzone w wyniku sukcesji naturalnej – uboższe i niższe od lasu rodzimego; mogą w swym składzie zawierać kilka dużych drzew *Araucaria angustifolia*.

- d) *Bracatingal* – obszary gęsto zakrzewione, o gęstej bracatinga;
 e) *Reflorestamento* – tereny nowo zalesiane, odnowienia w drzewostanie;
 f) *Mata ciliar* – obszary leśne i zadrzewienia wzdłuż rzek i w obrębie dolin rzecznych.

Z przeprowadzonych badań jakościowych zwartej pokrywy roślinnej wynika, że najcenniejsze kompleksy roślinne w Kurytybie – lasy rodzime z araukarią stanowią 70,22%, lasy rodzime z pojedynczymi okazami araukarii lub bez araukarii – 14,04 %, lasy wtórne, odtwarzane (*capoeira*) – 3,46%, bracatingal – 2,95%, nowe zalesienia, odnowienia – 6,58%, a zadrzewienia wzdłuż rzek i w obrębie dolin to 2,75% ogółu powierzchni zwartej pokrywy roślinnej. Obszary te są zarejestrowane w Departamencie Badań i Monitorowania Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego i jako obszary o szczególnym krajobrazie w mieście, są chronione na mocy ustawy 6819/86 Prawo ochrony środowiska, które od 1970 r., jest ważnym instrumentem ochrony tych obszarów.

Przykłady krajobrazów rekreacyjnych Kurytyby

Za krajobrazy rekreacyjne w Kurytybie uznano wszystkie tereny zieleni miejskiej, ponieważ cechują się one dużym udziałem elementów naturalnych i stanowią najlepsze miejsce dla rekreacji i regeneracji sił w mieście. W Kurytybie wyróżniono różne typy krajobrazów rekreacyjnych, wśród których do najcenniejszych i najbardziej atrakcyjnych zaliczono obszary ochrony środowiska APA (podobne do funkcjonujących w Polsce obszarów chronionego krajobrazu), parki miejskie, parki leśne, ogrody środowiskowe, czy centra środowiskowe (tab. 2). APA Iguacu i APA Passaúna łącznie obejmują powierzchnię 8208,2671 ha, z czego 2622,1605 ha to zwarte rodzime kompleksy leśne. Rodzime lasy z charakterystycznym, symbolicznym dla Brazylii Południowej, prawnie chronionym gatunkiem *Araucaria angustifolia*, stanowią najcenniejszy i zarazem najbardziej atrakcyjny krajobraz rekreacyjny Kurytyby. Araukarię, wysokie iglaste drzewo z koroną w kształcie odwróconego parasola można spotkać nie tylko w większych zwartych powierzchniach zieleni, ale również pojedynczo, w charakterze pomnika przyrody ożywionej, wśród całkowicie zdominowanych przez zabudowę obszarów miasta.

Tabela 2. Typy obszarów rekreacyjnych Kurytyby (oprac. na podst. SMMA i FUPEF, 2008).

Table 2. Types of recreational areas of Curitiba (elabor. by SMMA i FUPEF, 2008).

L.p.	Typ obszarów rekreacyjnych	Liczba/stan na rok	Powierzchnia w ha
1.	Parki miejskie	15/2008	1848,1316
2.	Place (place, skwery)	438/2006	259,8087
3.	Parki leśne	16/2008	65,0401
4.	Centra animacji	16/2008	53,5623
5	Ogródki jordanowskie	430/2008	28,1757
6	Ogrody środowiskowe	3/2008	4,8725
7	Nieużytki	57/2008	6,2878
8	Centra środowiskowe	31/2008	1,4891
9	Centra sportowe	2/2006	6,4100
10	Obszary ochrony środowiska przyrodniczego APA (APA miejski Iguacu, APA stanowy Passauna)	2/2010	8208,2671
11	Cmentarze – parki	3/2007	40,2660
12	Cmentarze – ogrody	2/2002	18,5000

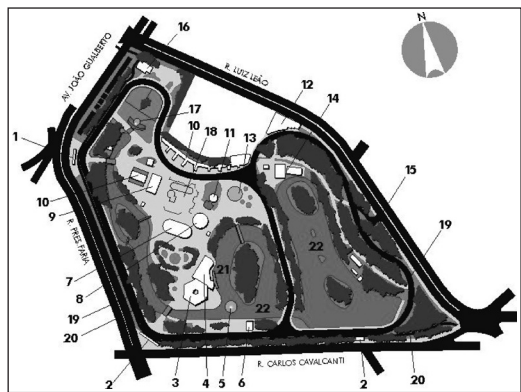
Studium przypadku – Passeio Publico

Jest to najstarszy park miejski w Kurytybie, otwarty przez Alfredo D'Estragnolle Taunay, ówczesnego prezydenta prowincji Parana, w 1886 r., na pow. 69 285 m². Zlokalizowany jest w samym centrum Kurytyby, blisko Starego Miasta, na obszarach niegdyś podmokłych, bagiennych, a następnie zmeliorowanych i osuszonych. Znajduje

Fot.1/2. Jardim Botânico. Park w stylu ogrodu francuskiego, z geometrycznymi rabatami kwiatowymi o pow. 178 000 m², ze zbiornikiem wodnym, otwarty w 1991 roku. Stanowi centrum badawcze nad florą stanu Parana, centrum edukacji ekologicznej i miejsce rekreacji dla ludności. Jego główną atrakcją jest palmiarnia, dla której inspiracją był Crystal Palace w Londynie. Jest to miejsce wielu okazów roślin charakterystycznych regionów tropikalnych. Z elementów zagospodarowania należy wymienić palmiarnię, ogród francuski, muzeum botaniczne, galerię wystawową, restaurację, bistro, fontanny, ścieżki do joggingu, siłownia, sklep z rękodziełem i pamiątkami i inne (Fot. J. Kijowska, 2008).

się tu zbiornik wodny, zasilany wodami artezyjskimi i rzeką Belem, z wyspami, stanowiąc (głównie poprzez swoją lokalizację w centrum miasta) znaczną atrakcją dla potencjalnych rekreantów. W okresie swego istnienia przeszedł kilka transformacji, m.in. stanowił Ogród Botaniczny z różnymi gatunkami rodzimymi (ipe, jacaranda, canela) jak i egzotycznymi dla tego terenu (dąb, cyprys, kapok – (*Ceiba pentandra*, klon, eukaliptus), był miejscem lokalizacji pierwszego ogrodu zoologicznego w mieście. Obecnie jest to miejsce występowania zróżnicowanego i bogatego świata ptaków. Ponadto znajduje się tu terrarium, gdzie bytuje ponad 40 gatunków węży, jaszczurek i innych rzadkich gatunków egzotycznych pochodzących z różnych części świata oraz akwarium, w którym żyje ponad 30 gatunków ozdobnych ryb z rzek i regionu Amazonii i Afryki. Od początku swego istnienia park ten stanowi najbardziej popularne miejsce wypoczynku dla mieszkańców Kurytyby, głównie mieszkańców śródmieścia, miejsce ważnych wydarzeń kulturalnych, w szczególności folklorystycznych. Wśród elementów zagospodarowania parku, oprócz wspomnianego akwarium i terrarium, wyróżnia się plac zabaw dla dzieci, trasy spacerowe, rowerowe, parkingi, wypożyczalnia łódek, most wiszący, restauracja, toalety. Wstęp do parku jest bezpłatny. Park jest otwarty w godzinach od 6 do 20, natomiast na noc, ze względu na bezpieczeństwo rekreantów, jest zamykany.

Ryc. 3. Passeio Público. Zdjęcie satelitarne i plan zagospodarowania parku (www.curitiba.gov.br).

Fig. 3. Paseo Público. Satellite Picture and plan of the park.

Podsumowanie

Kurytyba posiada korzystne uwarunkowania przyrodnicze dla rozwoju funkcji rekreacyjnej. Obecnie przeciętnie na 1 mieszkańca przypada 49 m² terenów zieleni /2008/. Znaczna część tych terenów jest objęta ochroną w postaci obszarów ochrony środowiska przyrodniczego (APA), oraz parków miejskich i parków leśnych, dla większości których istnieją szczegółowe dokumentacje określające sposób ich ochrony i użytkowania rekreacyjnego. Dostępność do obszarów rekreacyjnych jest zróżnicowana w poszczególnych dzielnicach miasta. Najkorzystniejsze warunki dla rekreacji posiadają dzielnice na obrzeżach miasta, szczególnie w części północnej i zachodniej, co jest związane z przebiegiem dolin rzecznych głównych rzek tego obszaru (Iguaçu i Passauna) i najwyższym odsetkiem różnych typów roślinności rzeczywistej. Obszary pełniące funkcję rekreacyjną w Kurytybie są bardzo zróżnicowane, zarówno pod względem struktury przestrzennej jak i funkcjonalnej (form użytkowania, rodzaju roślinności, wyposażenia, oferty imprez rozrywkowych itp.), zatem mogą zaspokajać różnorodne, często bardzo wysublimowane potrzeby rekreanta. Fundamentalne znaczenie ma dostępność użytkowa i komunikacyjna. Wstęp do parków jest bezpłatny, za wyjątkiem jednostkowych wydarzeń (koncerty, przedstawienia itp.), co w sytuacji znacznego udziału społeczeństwa biednego wśród mieszkańców Kurytyby, jest bardzo istotne. Obszary rekreacyjne stanowią niejako „wentyl bezpieczeństwa” dużego miasta. Dostępność komunikacyjną „krajobrazów rekreacyjnych” zapewnia sprawnie funkcjonujący system publicznej komunikacji autobusowej oraz doskonale funkcjonująca przez cały rok autokarowa linia turystyczna (Linha Turismo).

Zarządzanie terenami zieleni miejskiej (Tab. 2.) leży w gestii władz miasta, które prowadzą szczególną prośrodowiskową politykę przestrzenną w oparciu o akty prawne dotyczące terenów zieleni miejskiej oraz patronują jednej koncepcji kształtowania i rozwoju terenów zieleni w mieście. Zarządzanie terenami zieleni tzw. „zielonym majątkiem” powierza się odpowiednim, specjalistycznym wydziałom Urzędu Miasta. Stosuje się odpowiednie procedury, ułatwiających prawidłową administrację tymi terenami. Podnosi się świadomość ekologiczną społeczeństwa w kwestii ważności terenów zieleni miasta jako elementu poprawiającego jakość życia w mieście. Prowadzi się prace nad legislacją prawa dotyczącego sposobu postępowania z drzewami w przestrzeni publicznej jak i prywatnej. Zachęca się do prowadzenia badań naukowych i aplikacyjnych, w których przedmiotem badań są „tereny zieleni miejskiej”. Między innymi z inicjatywy władz miasta prowadzi się cykliczną inwentaryzację pokrywy roślinnej, w aspekcie ilości i jakości, z zastosowaniem zarówno prac terenowych, nowoczesnych technik teledetekcyjnych i GIS. Można konstatować, że tereny zieleni w Kurytybie odznaczają się znacznym potencjałem dla zaspokajania potrzeb w zakresie wypoczynku, stanowią zasób nienaruszalny i w dużej części podlegają ochronie przed zainwestowaniem, pełnią niejako funkcję systemu przyrodniczego miasta. Posiadają zatem podstawowe cechy sprawnie funkcjonującego układu terenów zieleni miasta (Niemirski, Szumański, 2005). Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, układ terenów zieleni wraz z innymi terenami otwartymi powinien być determinantą zagospodarowania pozostałych terenów zainwestowania miejskiego. Zasada ta obowiązuje w Kurytybie.

Konsekwencją postępu cywilizacyjnego i współczesnego modelu życia jest ogromna potrzeba organizacji wypoczynku i zagospodarowania tzw. „przestrzeni czasu wolnego”. W związku z faktem zamieszkania terenów miast przez ponad połowę ludności świata rola krajobrazów rekreacyjnych w mieście będzie coraz większa. Należy jednak pamiętać, że rozwój funkcji rekreacyjnej pociąga za sobą liczne problemy, związane m.in. z przekształceniami krajobrazu oraz zagrożeniem zasobów przyrodniczych i kulturowych. Dla architektów krajobrazu oznacza to poszukiwanie nowych sposobów kształtowania przestrzeni rekreacyjnych miasta oraz skutecznych metod ochrony zagrożonych zasobów.

Literatura:

Chmielewski J.M., 2001. Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.

- Miguez L.A.L., 2000. Mapeamento e monitoramento dos maciços vegetais do município de Curitiba – PR. Monografia para Especialização em Administração, Monitoramento e Controle de Qualidade de Vida Urbana. Instituto de Engenharia do Paraná (IEP). Curitiba.
- Łukasiewicz A., Łukasiewicz Sz., 2006. Rola i kształtowanie zieleni miejskiej. Wyd. Nauk. UAM, Poznań.
- Niemirski A., Szumański M., 2005. Układ terenów zieleni miejskiej jako system o funkcji wypoczynkowej. In: Tereny zieleni jako przedmiot planowania miejscowego. (eds.) Giedych R., Szumański M., Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Rabinovitch J., Leitman J., 1996. Urban Planning in Curitiba. In: The Sustainable Urban Development Reader. Stephen M. Wheeler and Timothy Beatley, (eds.) Routledge, 2004.
- Sołowiej D., 1992. Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych. Wyd. Nauk. UAM, Poznań.
- Szymańska D., 2007. Urbanizacja na świecie. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.